

การออกแบบรายวิชาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์
โดยการประยุกต์การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะวิชาสังคมศึกษา
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น *

COURSE DESIGN TO PROMOTE SOCIAL AND EMOTIONAL SKILLS
THROUGH COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT IN
SOCIAL STUDIES FOR SECONDARY EDUCATION

วิรัชญา สายแวว¹ และ อัญชลี ศรีกลชาญ²

Wiratchaya Saiwaew¹ and Anchalee Srikolchan²

¹⁻²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹⁻²Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: wiratchaya.nam@g.swu.ac.th

วันที่รับบทความ : 31 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 6 มิถุนายน 2568

Received 31 May 2025; Revised 5 June 2025; Accepted 6 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์โดยการประยุกต์การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมความเป็นไปได้และความถูกต้องของรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ เป็นการวิจัยแบบหลายวิธี (Multi-method research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้ 1) เก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 400 คนโดยใช้แบบสอบถาม

Citation:

* วิรัชญา สายแวว และ อัญชลี ศรีกลชาญ. (2568). การออกแบบรายวิชาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์
โดยการประยุกต์การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(3), 1224-1237.

Wiratchaya Saiwaew and Anchalee Srikolchan. (2025). Course Design To Promote Social And Emotional
Skills Through Competency-Based Learning Management In Social Studies For Secondary Education.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(3), 1224-1237.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

รูปแบบความสนใจในการเรียน 2) สัมภาษณ์เชิงลึกกับครูสังคมศึกษาจำนวน 8 ท่าน เพื่อวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมและอารมณ์จากตัวชี้วัดการเรียนรู้แกนกลาง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3) นำข้อมูลมาสนทนากลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการร่างเนื้อหารายวิชา คำอธิบายรายวิชา ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับทักษะทางสังคมและอารมณ์จำนวน 5 ท่าน 4) ต่อมาสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องของแนวทางการวัดและประเมินผล 5) นำคู่มือส่งประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความถูกต้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 ท่านที่มีความหลากหลายทางวิชาการ โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของคู่มือ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน และหรือการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การออกแบบรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะทางสังคมและอารมณ์และสามารถปรับใช้ในวิชาสังคมศึกษาคือ สาระการเรียนรู้ที่ 2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 ตัวชี้วัด พฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในด้านพุทธิพิสัย

2) การประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้องของรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ ผลการประเมินคู่มือของสทศเฟิลปิมพบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะทางสังคมและอารมณ์, ทักษะทางสังคม, ทักษะทางอารมณ์, การจัดการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to (1) design a course that promotes social and emotional skills through competency-based learning in Lower Secondary Social Studies, and (2) evaluate the course using the standards of utility, appropriateness, feasibility, and accuracy. A multi-method research approach was employed. The study involved (1) a survey of 400 lower secondary students using a questionnaire to assess their learning interests (2) in-depth interviews with

8 Social Studies teachers to analyze indicators related to social and emotional skills based on the core curriculum (3) a focus group discussion with 5 experts to draft the course content, course description, and learning indicators aligned with social and emotional skill development (4) additional in-depth interviews with 5 Social Studies scholars to gather insights on assessment and evaluation methods; and (5) an expert evaluation of the course manual by 30 professionals from various academic fields using a manual evaluation checklist. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The research findings revealed that

1) The course design for promoting social and emotional skills was aligned with the learning area most compatible with these competencies - Social Studies, specifically Learning Strand 2: Civic Duties, Culture, and Way of Life. 20 relevant learning indicators were identified, with most behaviors classified within the cognitive domain.

2) The evaluation of the course in terms of utility, appropriateness, feasibility, and accuracy, based on Stufflebeam's evaluation manual, revealed that the course was rated at the highest level of suitability.

Keywords: Social and emotional skills, social skills, emotional skills, learning management

บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย (กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน, 2565) พบว่า ตลาดแรงงานไทยในอนาคตต้องการแรงงานที่มีทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social Emotional Skills) ทักษะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของแรงงานไทย (Miyamoto, K. 2024) ให้มีความพร้อมในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในอนาคต (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และคณะ,

2565) ผลการศึกษาพบว่าทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social Emotional Skills) เป็นทักษะที่สำคัญมากในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน เห็นได้จากการศึกษาของ OECD (Chernyshenko et al., 2018) พบว่าทักษะทางสังคมและอารมณ์มีองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ได้แก่ การมีจิตสำนึก (Conscientiousness) การเป็นมิตรต่อผู้อื่น (Agreeableness) ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) การเปิดรับประสบการณ์ (Openness to Experience) และการเข้าสังคม (Extraversion) ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม (Kankaraš, M., & Suarez-Alvarez, J. 2019) ดังนั้นทักษะทางสังคมและอารมณ์จึงเป็นทักษะที่ควรพัฒนา (World Economic, 2023)

วิชาสังคมศึกษามีความสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในสังคมและการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม อย่างมีคุณภาพโดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางสังคม ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการฝึกฝนทักษะและจิตวิญญาณในการเป็นพลเมืองที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็กที่ยังอยู่ในช่วงของการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งทักษะนี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในด้านอื่น ๆ ของชีวิตในอนาคต (จิราพัชร นิลแย้ม, 2564) การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของผู้เรียนวิชาสังคมศึกษามีบทบาทสำคัญเนื่องจากสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีผ่านการบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและสังคมผ่านตัวชีวิตที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทักษะทางสังคมและโดยเฉพาะในช่วงวัยมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นช่วงวัยสำคัญในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐาน การจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาที่เน้นการประยุกต์ใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญ (พระครูสังฆรักษ์ เอกพันธ์ วรรณมณญ และพระปรีชญา ชยวุฒโฒ, 2565) เพื่อให้ นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง การแสดงออกที่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การทำงานร่วมกันเป็นทีม รวมถึงการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และสุริพร ชานุตรบุณตริก, 2563)

จากการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะทางสังคม

และอารมณ์อย่างเป็นระบบจะช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (นภัทร สิทธาโนมัย, 2563) ซึ่งทักษะทางสังคมและอารมณ์สามารถพัฒนาได้ผ่านการจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของข้างต้นจะเห็นได้ว่าการออกแบบรายวิชาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ผ่านการจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะมีความสอดคล้องกันมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต การออกแบบรายวิชานี้มุ่งหวังที่จะสร้างโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์และการจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะเน้นการปฏิบัติจริงและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกัน การเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง การแก้ไขปัญหา การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การเรียนรู้อิงสมรรถนะนี้ จะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมต่อไปในอนาคตซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์โดยการประยุกต์การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความถูกต้องของรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์

การทบทวนวรรณกรรม

Organisation for Economic Co-operation and Development (Oecd, 2020) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมและอารมณ์ คือความสามารถควบคุมความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งทักษะเหล่านี้แตกต่างจากความสามารถทางปัญญา จัดการอารมณ์ รับผิดชอบ และ

มีส่วนร่วมกับผู้อื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อทั้งส่วนบุคคลและสังคมในวงกว้างผลลัพธ์ตลอดชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายมากขึ้น

Kankaraš and Suarez-Alvarez (2019) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมและอารมณ์ มีความสำคัญอย่างมากในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ทักษะเหล่านี้ช่วยให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี และประสบความสำเร็จในชีวิต ทักษะทางสังคมและอารมณ์ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพูนความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลและยังส่งผลต่อสังคมโดยรวม เนื่องจากทักษะเหล่านี้ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัว รู้จักแก้ปัญหา มีความเห็นอกเห็นใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD (2018) เป็นองค์กรที่พัฒนาและกล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1. การมีจิตสำนึก (Conscientiousness) 2. การเป็นมิตรต่อผู้อื่น (Agreeableness) 3. ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional stability) 4. เปิดรับประสบการณ์ (Openness to experience) 5. การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Extraversion)

McClland, D (1973) กล่าวว่า สมรรถนะเป็นส่วนประกอบขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ เจตคติ แรงจูงใจ ที่ก่อให้เกิดสมรรถนะ แนวคิดเรื่องสมรรถนะมักมีการอธิบายด้วยโมเดลภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งอธิบายว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง โดยมีส่วนที่เห็นได้ง่าย และพัฒนาได้ง่าย คือ ส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำ นั่นคือองค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่บุคคลมีอยู่ และส่วนที่มองเห็นได้ยากอยู่ใต้ผิวน้ำ ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาทที่แสดงออกทางสังคม ส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำนี้มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลอย่างมากและเป็นส่วนที่พัฒนาได้ยาก

สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมและอารมณ์คือความสามารถในการควบคุมตนเอง เข้าใจผู้อื่น และปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในโลกยุคใหม่ วิชาสังคมศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ จึงสอดคล้องกับการส่งเสริมทักษะเหล่านี้ การจัดการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะดังกล่าวผ่านการลงมือทำและการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องการออกแบบรายวิชาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์โดยการประยุกต์การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวิจัยแบบหลายวิธี (Multi-method research) จากการสอบถามความสนใจในรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และนำข้อมูลเหล่านั้นพร้อมกับข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ในการสัมภาษณ์ครู นักวิชาการ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อออกแบบรายวิชาต่อมาจึงนำมาให้ครู นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ทำการประเมินความสอดคล้องของคู่มือวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ของวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 556 โรงเรียน และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่ใช้หลากหลายวิธีการในการสุ่มเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำตารางสำเร็จของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) จำนวน 400 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ครูสังคมศึกษา นักวิชาการสังคมศึกษา คือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบสุ่มตามวัตถุประสงค์ (Purposive Random Sampling) โดยขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) การกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดของ Nastasi and Schensul (2005) และประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความถูกต้อง ของรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ การกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิด Stephen J. Gentles (2015) กำหนดผู้ประเมินหลักจำนวนระหว่าง 5-30 คน โดยมีความหลากหลายทางตำแหน่งทางวิชาการ

3. ขั้นตอนการวิจัย

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความสนใจรูปแบบการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้

แบบสอบถามความสนใจความต้องการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสอบถามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่นักเรียนชอบหรือสามารถเรียนรู้ได้ดี

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูสังคมศึกษา เพื่อวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับทักษะทางอารมณ์และสังคม จำนวน 8 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกครูสังคมศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตัวชี้วัด ความสอดคล้องตัวชี้วัด และระดับพฤติกรรมและแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรายวิชา

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับครูสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มเพื่อออกแบบโครงสร้างรายวิชา วัตถุประสงค์ คำอธิบายรายวิชาเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรายวิชา

3.4 เก็บข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักวิชาการสังคมศึกษา นักวิชาการจำนวน 6 ท่านเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะ เกณฑ์การประเมิน แนวทางในการประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะทางสังคมและอารมณ์โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการสังคมศึกษา

3.5 วิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบรายวิชาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ โดยการจัดการศึกษาอิงสมรรถนะสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.6 นำคู่มือการจัดการเรียนรู้วิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ไปประเมินรูปแบบเพื่อประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความถูกต้องของรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ กับครูและนักวิชาการจำนวน 30 ท่าน และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของคู่มือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาคุณภาพของคู่มือ เพื่อปรับปรุงคู่มือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

มีทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำผลการวิเคราะห์มาสรุปและนำเสนอ คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์และนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ จัดลำดับ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามความวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการออกแบบรายวิชาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ผลการเก็บข้อมูลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสนใจจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนมีความสนใจและสามารถเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติ มีกำหนดการที่ชัดเจนหรือกำหนดแนวทางล่วงหน้า การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง และมีเพื่อนคู่คิด

1.2 ผลการสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของทักษะทางสังคมและอารมณ์เป็นทักษะที่พลเมืองควรมี และนำตัวชี้วัดของวิชาสังคมศึกษามาวิเคราะห์ความสอดคล้องพบว่าสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตมีความสอดคล้องและสามารถปรับใช้ได้กับทักษะทางสังคมและอารมณ์ และได้สร้างตัวชี้วัดรวมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของ OECD สร้างลำดับเนื้อหาวิชา พฤติกรรมการศึกษาและระดับพฤติกรรมของ Bloom's Taxonomy แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละระดับชั้น

1.3 ผลการสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาการสนทนากลุ่ม สามารถออกแบบโครงสร้างรายวิชา คำอธิบายรายวิชา แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนพิจารณาเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดของแต่ละระดับชั้น

1.4. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการสังคมศึกษา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาผลการจัดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและอารมณ์ และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสร้างรายวิชาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์

2. ผลการประเมินคู่มือรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิประเมินจำนวน 30 ท่าน โดยมีตำแหน่งทางวิชาการที่หลากหลาย โดยมีผลการประเมินมาตรฐาน 4 ด้าน ความเป็นประโยชน์ของคู่มือการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด, ความเหมาะสมของคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด, ความเป็นไปได้ของคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด, ความถูกต้องของคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

อภิปรายผล

การออกแบบรายวิชาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ถือเป็นการสร้างรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ OECD (Oecd, 2020) ที่กล่าวว่าทักษะทางสังคมและอารมณ์ คือความสามารถควบคุมความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งทักษะเหล่านี้แตกต่างจากความสามารถทางปัญญา เนื่องจากจัดการอารมณ์ รับรู้ตนเอง และมีส่วนร่วมกับผู้อื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อทั้งส่วนบุคคลและสังคมในวงกว้างผลลัพธ์ตลอดชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายมากขึ้น โดยได้ออกแบบรายวิชาที่สอดคล้องกับทักษะทางสังคมและอารมณ์ 5 ด้าน คือการมีจิตสำนึก, การเป็นมิตรต่อผู้อื่น, ความมั่นคงทางอารมณ์, เปิดรับประสบการณ์ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Extraversion) โดยการใช้การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะ McClland (1973) เพื่อพัฒนานักเรียนและ, การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน ซึ่งได้มีการสอบถามนักเรียนจำนวน 400 คน ในเรื่องของรูปแบบการเรียนรู้ที่สนใจและสามารถเรียนรู้ได้ดี เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความก้าวหน้าทางด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ แนวทางการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความเชี่ยวชาญและการนำความรู้ไปใช้จริง การออกแบบรายวิชาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์นี้ ได้พัฒนาขึ้นภายใต้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระหน้าที่พลเมืองของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยในแต่ละด้านมีตัวชี้วัดที่สอดคล้องของวิชาสังคมกับทักษะทางสังคมและอารมณ์ ในแต่ละด้านและแต่ละระดับชั้น และสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา

การประเมินหลักสูตรของสตีฟเฟิลบีมที่นำมาประยุกต์ใช้กับการประเมินคู่มือรายวิชา Stufflebeam (1971) โดยแบ่งเป็น 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสม, มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์, มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม โดยผลของการประเมินทุกมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมมากที่สุด โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินครั้งนี้ จำนวน 30 ท่าน โดยแต่ละท่านมีความหลากหลายตำแหน่งทางวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาสังคมศึกษา จากการประเมินมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ทักษะทางสังคมและอารมณ์เมื่อมองจากชื่อวิชาจะเห็นได้ว่าการวัดประเมินผลที่เป็นนามธรรมที่คู่มือรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ มีการจัดทำ

โครงสร้างรายวิชาที่มีความชัดเจนและชี้หน่วยมีความน่าสนใจ มีการเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นที่เหมาะสมกับช่วงวัย มีความหลากหลาย เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง อีกทั้งมีเครื่องมือและเกณฑ์การวัดประเมินผลที่ครอบคลุมไม่ว่าจะเป็นการประเมินจากชิ้นงาน การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม หรือการทำแบบทดสอบ แต่ควรเพิ่มเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และควรมีการติดตามผลหลังการประเมิน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ทักษะทางสังคมและอารมณ์เป็นทักษะที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งคู่มือการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รวบรวมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับชั้นต่าง ๆ มาให้ผู้ใช้งานคู่มือนี้ได้เลือกใช้ตามความเหมาะสมของบริบทห้องเรียน หรือสภาพแวดล้อม และสามารถพัฒนาสื่อการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ได้ตามบริบทของผู้เรียน แต่เนื่องจากรายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ เป็นรายวิชาที่วิเคราะห์หัวข้อชีวิตของวิชาสังคมศึกษาและเลือกใช้กับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน การมีจิตสำนึก การเป็นมิตรต่อผู้อื่น ความมั่นคงทางอารมณ์ การเปิดประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น การนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จึงเหมาะกับโรงเรียนที่ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรบูรณาการ หรือมีวิชาหน้าที่พลเมืองแยกออกมาจากวิชาสังคมศึกษา แต่หากไม่ได้ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรบูรณาการ สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในระหว่างที่สอนในสาระที่หน้าที่พลเมือง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในกระบวนการวิจัยควรแบ่งการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพิ่มขึ้นเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูที่มีประสบการณ์มากและครูที่มีพียงมีประสบการณ์ เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับนักเรียน และเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย และควรเพิ่มการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อปรับแก้คู่มือก่อนการประเมินคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้

2) ควรนำคู่มือการจัดการเรียนรู้รายวิชาส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไปทดลองใช้จริงและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- CBE Thailand. (2564). Competency-based education. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก <https://cbethailand.com/>
- Chernyshenko, O., Kankaraš, M., & Drasgow, F. (2018). Social and emotional skills for student success and well-being: Conceptual framework for the OECD study on social and emotional skills. OECD Publishing. Retrieved July 30, 2024 from <https://doi.org/10.1787/db1d8e59-en>
- Daniel, S. (1971). The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability (Doctoral dissertation). Ohio State University.
- Gentles, S., Charles, C., Ploeg, J., & McKibbin, K. (2015). Sampling in qualitative research: Insights from an overview of the methods literature. The Qualitative Report, 20(11), 1772–1789.
- Kankaraš, M., & Suarez-Alvarez, J. (2019). Assessment framework of the OECD study on social and emotional skills. OECD Publishing. Retrieved July 30, 2024 from <https://doi.org/10.1787/5007adef-en>
- McClelland, D. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. American Psychologist, 28(1), 1–14.
- Miyamoto, K. (2024). กสศ. จับมือธนาคารโลกเปิดรายงาน ‘ทักษะพื้นฐานชีวิต’ คนไทยเข้าขั้นวิกฤต เร่งสร้างความร่วมมือ ผลักดันนโยบายเชิงบูรณาการ. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.eef.or.th/article-asat-230224/>
- Nastasi, B., & Schensul, S. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. Journal of School Psychology, 43(3), 177–195.
- Nastasi, B., & Schensul, S. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. Journal of School Psychology, 43(3), 177–195.

- OECD. (2020). Social-emotional skills. Retrieved August 27, 2024 from https://www.oecd-ilibrary.org/education/early-learning-and-child-well-being_1536626f-en
- OECD. (2020). Social-emotional skills: Well-being, connectedness and success. OECD Publishing. Retrieved August 27, 2024 from <https://doi.org/10.1787/1536626f-en>
- Stufflebeam, D. L. (1971). The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability. Ohio State University, 1971.
- The Collaborative for Academic Social Emotional Learning in collaboration. (2008). Social and Emotional Learning (SEL) and Student Benefits. Research Implications for the Safe Schools/Healthy Students Core Elements. Retrieved August 27, 2024 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505369.pdf>
- The Collaborative for Academic, S., & Emotional, L. (2007). Guidelines Social and emotional learning. UIC university of illinois at chicago. Retrieved August 27, 2024 from <https://leg.wa.gov/JointCommittees/Archive/BEF/Documents/Mtg06-09-08/V-b.pdf>
- The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (1988). The personnel evaluation standards: How to assess systems for evaluating educators. SAGE Publications..
- World Economic Forum. (2023). The future of jobs report 2023. Retrieved August 27, 2024 from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper and Row. Retrieved August 27, 2024 from <https://archive.org/details/statisticsintrod00yama>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ธนาคารโลก, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). วิจัยสำรวจทักษะ ความพร้อมแรงงานไทย เครื่องมือพัฒนานโยบายการศึกษาและพัฒนาทุนมนุษย์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.eef.or.th/news-010422/>
- กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน และกรมการจัดหางาน. (2565). รายงานผลการศึกษาทิศทางตลาดแรงงานไทยในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2567 จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/1518f36b23b0da4e6a26fb1a5ae262d6.pdf
- นภัทร สิทธาโนมัย. (2563). ทักษะทางอารมณ์และสังคม. สภาการแพทย์แผนไทย. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2567 จาก https://tmc.or.th/pdf/tmc_knowledge-97.pdf
- พระครูสังฆรักษ์ เอกพันธ์ วรธมมณญ และพระปรีชญา ชยวุฑโฒ. (2565). การสอนสังคมศึกษาเพื่อความยั่งยืนของสังคม. วารสารการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 4(1), 59–72.
- พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และสุริพร ชาบุตรบุญทริก. (2563). การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. Journal of Roi Kaensarn Academi, 5(2), 204–212.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.